

שיעור ד: 'יחלוקו' במנה שלישי לתוספות

דף ב ע"א

תוכן:

- א. נקודות לעיון בתוספות בעניין מנה שלישי
צורך תוספות לבאר את הגמרא במנה שלישי
ביאור תוספות לשאלת הגמרא במנה שלישי
הקושי בביאורם
צורך תוספות לבאר את תירוץ הגמרא על מנה שלישי
- ב. כיצד שניהם מוחזקים - הסבר לפי הנמו"י
- ג. כיצד שניהם מוחזקים - הסבר 'קהילות-יעקב'
חיוב שומר לבעלים או למפקיד
ביאור הגדר
- ד. קשיים בביאור 'קהילות-יעקב'
קשיים בביאור קה"י
- ה. כיצד יש אנ"ס באחיזתם במנה שלישי
הקשיים ממנה שלישי על הבנת קוב"ש בתוספות אצלנו
ניסיון לתירוץ ודחייתו
- ו. תירוץ 'קובץ-שיעורים' והקשיים שבו
תירוץ קוב"ש
ביאור עניין נוסף בתוספות על פי תירוצו
הקשיים לבאר כך

ז. ביאור עניין אנ"ס במנה שלישי

ביאור העניין

קושי בביאור

יישוב הקושי

קושי נוסף

ח. הסבר אחר למהלך הגמרא במנה שלישי

ט. ביאור העניין לאור הבנת קוב"ש השנייה

י. יישוב הקשיים בתוספות לפי הבנתם כמהר"ם

יא. יישוב הקשיים בתוספות לפי הסברנו הנוסף בהם

יב. יישוב הקשיים בתוספות לפי הסברנו האחרון בהם

יג. מה ראו תוספות לבאר את תירוץ הגמרא

קשה צורך תוספות להמשיך ולבאר את תירוץ הגמרא

רש"י בפשטות לומד את דף ג שלא כתוספות

תוספות שינו ההבנה בדף ג לאור תירוצם

יד. הערה בדבר 'חלוקה יכולה להיות אמת'

מקורות

תוספות ד"ה "ויחלוקו"

הנמו"י בדף א ע"ב מדפי הרי"ף ביחס למנה שלישי

'קהילות-יעקב' ב"מ סימן א

המשנה בב"מ דף לה ע"ב והרש"ש שם

הריטב"א שם בהסבר המחלוקת

רע"א לב"מ דף כח ע"א בד"ה "גמרא"

קוב"ש לב"ב אות קנג

א. נקודות לעיון בתוספות בעניין מנה שלישי

צורך תוספות לבאר את הגמרא במנה שלישי

לאחר שביארו מדוע אצלנו בטלית פוסקים דין חלוקה ולא 'כדא"ג' כבארבא, ממשיכים תוספות: "וכן במנה שלישי דמדמי בגמרא לטלית חשיב ההוא שהנפקד תופס בחזקת שניהם כאילו הם עצמם מוחזקים בו..."

בשיעור שעבר נבחנו מספר הבנות בפשר תירוץ תוספות "אוחזין שאני", ביניהם ראינו את הבנת המהר"ם שפירש את כוונת תוספות ככוונת הרא"ש, וז"ל: "ר"ל הואיל וכל אחד מוחזק אנו מחויבים למחות שלא יגזול האחד את חברו, הלכך אין לפסוק להם כדא"ג". לפי פירושו עניין האחיזה בטלית אינו נדרש לתוספות כסיבה חיובית לעצם דין 'יחלוקו', אלא רק כדי לבאר מדוע אין אומרים בטלית 'כדא"ג' אולם החלוקה עצמה היא דין פשרה ול"צ שיהיו מוחזקים לעצם דין 'יחלוקו'.

לפינו, שאלת תוספות, כיצד הגמרא דימתה את מנה שלישי לטלית, כלל איננה מובנת - מה הפריע להם בכך שלכאורה אינם מוחזקים במנה שלישי, שבגלל זה הגמרא לא תוכל לשאול מדוע לא נפסוק להם חלוקה? הרי כאמור החלוקה עצמה היא דין פשרה ול"צ שיהיו מוחזקים לעצם דין 'יחלוקו'. א"כ במנה שלישי, אף שאינם מוחזקים בו, אבל הרי הם מתעצמים על המנה ומדוע שלא נעשה פשרה של יחלוקו?

לא נראה ששאלת תוספות היא מדוע הגמרא רוצה שהדין במנה שלישי יהיה יחלוקו והרי כיוון שאינם אוחזין צריך להיות הדין כדא"ג, זאת מכמה טעמים: ראשית, תוספות לא הזכירו בכלל אפשרות לומר שיהא במנה שלישי כדא"ג. שנית, תוספות תירצו את שאלתם בכך שבשאר - חשיב כאילו שניהם מוחזקים, ואם תוספות אמרו כעת רק תירוץ למה ל"א 'כדא"ג', הרי שכדי לא לומר 'כדא"ג' במנה שלישי מספיק שהנפקד תופס בחזקת אחד ולמה הוצרכו לחדש שתופס בחזקת שניהם?

עיינ בשיעור הקודם שתיירצנו את העניין ביותר מאופן אחד ולא נכפול כאן את הדברים. וודאי ששאלתם תובן היטב אם הבינו שהאחיזה עצמה היא סיבה חיובית לפסק 'יחלוקו' וממילא התקשו תוספות, דלפי דבריהם לעיל שסיבת דין החלוקה שבמשנה היא ה'אוחזין' (על שלל האפשרויות להבין זאת) כיצד הגמרא מדמה את 'מנה שלישי' לטלית כך שתמחה על הפסיקה השונה לגבינו מהפסק שבמשנה? הרי במנה שלישי אינם 'אוחזין' וכשאין 'אוחזין' אין כאמור סיבה לדין 'יחלוקו'!

ביאור תוספות לשאלת הגמרא במנה שלישי

ביארו תוספות: "חשיב ההוא שהנפקד תופס בחזקת שניהם כאילו הם עצמם מוחזקים בו...". היינו, למדו תוספות שבאמת גם במנה שלישי שניהם 'אוחזין' שהרי "חשיב ההוא שהנפקד תופס בחזקת שניהם כאילו הם עצמם מוחזקים בו".

הקושי בביאורם

והנה שני חלקים לתירוצם:

1. שהנפקד תופס בחזקת שניהם.
2. שאותה תפיסה שנעשית בחזקת שניהם מחשיבה זאת כאילו הם עצמם מוחזקים.

לכאורה שני החלקים כלל אינם פשוטים להבנה:

ראשית, היאך ראו תוספות שבמנה שלישי הנפקד תופס עבור שניהם? הרי בפשטות השומר מחזיק את המנה רק בשביל הבעלים האמיתי אף שאיננו יודע מיהו!

באמת, הר"י מיגש בחידושו לב"ב דף לד ע"ב ד"ה "כל דאלים גבר" למד שהחילוק בין שניים אוחזים בטלית שפוסקים להם 'יחלוקו' לבין מנה שלישי שפוסקים לגביו 'הא מונח' הוא שבמנה שלישי אינם אוחזין: "ואי ליתיה לההוא מידי בידא דחד מינייהו, אי ביד שלישי נתון יהא מונח עד שיבוא אליהו והיינו דתנן שניים שהפקידו אצל אחד וכו'", וכבר הקשה עליו הרמב"ן שם בחידושו כיצד הגמרא אצלנו מדמה ביניהם ולא אומרת שחלוקים המקרים בזה.

שנית, אף אם באמת נצליח להבין שהנפקד תופס עבור שניהם ולכן 'טכנית' נחשב כאילו שניהם אוחזין, עדיין יקשה לפי ההבנה הראשונה שבארנו בתוספות, הבנת קוב"ש בח"ב, שיש צורך שהאחיזה תברר ותוכיח שכ"א הינו בעלים על חצי טלית, האם באמת גם כאן, באחיזת השומר שנחשבת לאחיזתם, קיימת אותה הוכחה וסברא שלכ"א מהם שייך חצי מנה כפי שקיימת ב'אוחזין' שבמשנה? ברור שלא, שהרי רק אחד מהם הפקיד מנה!

צורך תוספות לבאר את תירוץ הגמרא על מנה שלישי

תוספות ממשיכים ומבארים את תירוץ הגמרא: "לכך משני דהתם ודאי דחד מינייהו הוא ואין החלוקה יכולה להיות אמת ולכך היא מונח, אבל טלית דאיכא למימר דתרוייהו הוא יחלוקו"

לכאורה לא מובן מה ראו תוספות כאן להמשיך ולבאר מה תירצה הגמרא על שאלתה ממנה שלישי, הרי נושא תוספות כאן היה מהי סיבת פסק החלוקה וזאת כבר ביארו, שאלתם ממנה שלישי עדיין קשורה לנידון, אך לא תשובת הגמרא!

ע"כ רואים בתוספות שבעקבות מה שביארו בשאלת הגמרא כך שיעלה עם הסברם ביסוד דין 'אוחזין', נאלצו גם לבאר מה תירצה הגמרא ביחס למנה שלישי ולכאורה הקשר צ"ב.

ב. כיצד שניהם מוחזקים - הסבר לפי הנמו"

הנמו"י ראה צורך לבאר כיצד הגמרא דימתה את משנתנו למנה שלישי, וז"ל: "דלא מצית אמרת דמתניתין דתפסי בה אמר יחלוקו אבל הכא דלא תפסי בה לא מצית למימר יחלוקו ומשו"ה אמרינן היא מונח, דהא הכא נמי כאילו תפסי חשיב כיון שהנפקד אינו תופס ממון זה אלא מכח שניהם וכל מה שיסכימו בו יש לעשות ממנו". (דף א ע"ב מדפי הרי"ף)

נראה שכוונתו היא שמכיוון שבאופן מעשי הנפקד לא יחזיר את המנה לאף אחד מהם שידרוש זאת ממנו, שהרי איננו יודע מי מהם הוא הבעלים של המנה, נמצא שבפועל הוא שומר לשניהם שהרי מחמת כ"א מהם הוא מעכב את השני מליטלו.

והנה מעניין שה'קהילות-יעקב' כאן בסימן א כתב מעצמו פשט מעין זה: "ולומר דאחרי שכשזה יבוא ליטול לא יניחנו השומר בשביל שמא של השני הוא, וכן לשני לא יתן מחמת שמא דראשון הוא, נמצא שלשניהם יש שומר ששומר בעדם ומחמתם...", אולם דחה פשט זה: "...אין זה נראה לענ"ד דנהי שמעכב אחרים מליקח, מ"מ אינו אלא מחמת הספק וגם למי ששומר בעדו בעצמו ג"כ לא יתן, ואין זה שומר שלו רק בשביל הבעלים האמיתי עד שיתברר בעלותו וכו'", היינו אף שמעכב הנפקד את האחר מליקח מ"מ אינו אלא מחמת הספק ואין בזה כדי להיחשב כשומר שלו, אלא מוגדר כשומר עבור הבעלים האמיתי עד שיתברר, ולא ציין הקה"י שפשט זה מופיע בראשונים, בנמו"י הנ"ל ובחידושי הר"ן (ויתכן שלמד בדבריהם באופן שונה).

ג. הסבר ה'קהילות יעקב' כיצד שניהם מוחזקים

חיוב שומר לבעלים או למפקיד

הקה"י בסימן א ביאר לבסוף עפ"י הגמרא לקמן בדף לז ע"א שמעמידה שהפקידו שניהם בכריכה אחת ולא שכ"א הפקיד בנפרד. א"כ שניהם ביחד הפקידו הפקדה אחת גדולה של שלושה מנים, באופן זה, לומד הקה"י, הנפקד השתעבד להחזיר לשניהם ביחד וממילא נחשב שומר לשניהם, שהרי השתעבדות השמירה היא למי שהפקיד בידו ויד שומר כיד המפקיד ובכה"ג שניהם נחשבים למפקיד אחד ולא מחזיק השומר דווקא עבור הבעלים.

ביאור הגדר

הנה המשנה בדף לה ע"ב בדין 'השוכר פרה מחברו והשאלה לאחר ומתה כדרכה' דעת ת"ק שהשואל ישלם לשוכר ואילו לר' יוסי אין הלה יכול לעשות סחורה בפרתו של חברו, והנה יש לעיין בדעת ת"ק מדוע השואל מתחייב לשלם לשוכר? והרי השוכר אינו הבעלים על הפרה אלא המשכיר.

צ"ל בגדר הדברים: התורה לא הטילה סתם חיוב על שומר, אלא מצד שהשומר עצמו מתחייב והתורה ירדה לסוף דעתו של השומר, כל שומר לפי סוגו, עד כמה הוא מוכן לשעבד א"ע (עיין בתוספות ד"ה "הרי זו" בכתובות דף נו שלכן אין בשומרים משום 'מתנה על מה שכתוב בתורה' ואכמ"ל) אם נשאל את השומר כלפי מי התחייב, לכאורה יענה לנו שכלפי המפקיד שאיתו בא במגע והפקיד אצלו ולא כלפי הבעלים איתם לא היה לו כלל עסק, לכן נמצא שגם לשון התורה ביחס לפרשת חיוב שומר מתחילה ב"כי יתן איש אל רעהו כסף או כלים לשמור" - נתינת החפץ לשומר היא יוצרת את חיוב השומר כלפי המפקיד ואין זה למשל כחיוב מזיק שם מעשה ההיזק מחייבו להשלים את החיסרון שהחסיר והוא כמובן החסיר את בעל החפץ. התחייבותו של השומר, שהיא, כאמור היסוד להלכותיו, היא כלפי המפקיד (ולא משנה אם התחייבות השמירה כשלעצמה היא גדר החיוב או שיוצרת כלפי השומר הגדרה של מזיק כאשר לא שמר. עיין שהרחבנו בזה בספרנו 'שערי עיון' לבבא-קמא שיעור לב וב'שערי עיון' לפסחים עמוד שד"מ והלאה).

באמת יסוד הדברים מבואר בריטב"א לבבא-מציעא דף לה ע"ב (והביאו הקה"י) שלמד שמחלוקת ת"ק ור' יוסי היא באמת בזה, ת"ק סבר כמו שביארנו בו עתה, שהשואל נעשה

שומר למי שהפקיד בידו, דהיינו השוכר, ולכן משלם לו, ואילו ר' יוסי סבר שנעשה שומר לבעל הממון ולכן משלם לבעלים.

שאלת הגמרא בדף ג לרבנן היא לשיטתם ששומר משתעבד למפקיד ואילו לר' יוסי באמת לא קשה ממנה שלישי, אולם מה שהגמרא שאלה גם לר' יוסי י"ל שאין זה בגלל המנה השלישי אלא על כך שלדידו הכל 'הא מונח', אף שני המנים ששייכים מנה לכ"א מהם ובהם וודאי שניהם מוחזקים, ומה שמשמע מתוספות שבמנה השלישי נחשבים שניהם מוחזקים שכך זה גם להלכה דפסקינן כר' יוסי, בזה י"ל שתוספות חולקים על הריטב"א לשיטתם שכתבו שם שטעם ר' יוסי הוא מטעם 'דל אנת ודל שבועתך' אולם בעיקרון מסכים לחכמים שהשומר משתעבד למפקיד.

ד. קשיים בביאור 'קהילות יעקב'

קשיים בביאור קה"י

1. ביאור זה יהיה לכאורה תלוי בגירסאות שם בגמרא, דאמנם גירסת הר"ף שם היא: "כגון שהפקידו אצלו בכרך אחד" וכ"ה ברמב"ם, אולם גירסתנו שם היא: "נעשה כמי שהפקידו לו בכרך אחד" ופירש רש"י בד"ה "סיפא": "... ואע"ג דלאו כרך אחד הוה מיהו כיון שהפקידו זה בפני זה וכו", אולם ההפקדה נעשתה באמת בשתי כריכות ויש לפנינו שני מפקידים ולפי"ז לכאורה לא נוכל לבאר כך, ודוחק לפרש שכיוון שלא הקפידו זה על זה נעשה שומר לשניהם יחד.

2. יסוד זה, לפיו שומר משתעבד למפקיד שהפקיד אצלו ולא לבעל הממון, אף שכך באמת נקט הריטב"א, אולם לכאורה מסברא קשה. לא קל להבין שהשומר אכן משתעבד למפקיד ולא לבעל הממון, וכי אם בעל הממון יבוא וידרוש את חפצו מהשומר האם השומר לא יצטרך להשיב לו!?

באמת עיין ברש"ש על המשנה שם בדף לה שכתב: "נ"ל מדשביק תנא פקדון דאיירי ברישא ולא תני המפקיד אצל שומר חינם והוא מסרה לש"ש ונגנבה או שאבדה וכו' משמע דדווקא בשוכר הוא דפליג ת"ק דשכירות ביומיה מכירה היא וכו'", לפי דבריו פשוט הוא ששומר משתעבד לבעל הממון ולא לזה שהפקיד אצלו וביאר שלכן דין המשנה שם נוהג רק בשוכר מפני ששכירות היא ממכר ליומיה וממילא באמת השוכר הרי הוא

כבעלים, אך אם היה זה ש"ח או ש"ש לא היו אומרים חכמים שהשואל משלם להם. לכן נקטה המשנה "השוכר פרה מחברו" ולא המפקיד פרה כבמשנה הראשונה שם בפרק וא"כ לפי דבריו אין ראייה מהמשנה עליה בנה הקה"י (אך עיין ברש"י סוף 'המפקיד' שלמד שדין המשנה נוהג אף בש"ח וזה שלא כרש"ש).

3. עו"ק על דבריו, מדברי הראשונים, שהרי ראינו שהנמו"י והר"ן התקשו ובאו לבאר את העניין ומדוע מיאנו לבאר באופן פשוט כקה"י? מכאן שלא למדו כמותו.

4. רע"א לב"מ דף כח הקשה על הגמרא שם שאומרת "סימנים וסימנים יניח", מדוע דין זה של מוצא אבדה ושניים נותנים סימנים יהיה שונה מדין מנה שלישי שבו אמרינן שהנפקד תופס בחזקת שניהם, ומדוע לא נאמר שם יחלוקו שהרי החלוקה יכולה להיות אמת? והניח בצ"ע.

אם רע"א היה לומד כקה"י, לכאורה שאלתו כלל לא קשה, שהרי לפיו אין אחיזת השומר עבור הבעלים אלא עבור המפקיד ושם במציאה אף אחד מהם לא נתן לו את החפץ ולא בא לרשותו מכוחם, ומדוע להחשיבם שם כשניים אוחזין, הרי רק אחד מהם הוא הבעלים ואילו השני רמאי ומדוע לראות את שניהם אוחזין בזמן שלא הייתה הפקדה של שניהם? רואים א"כ שרע"א ג"כ לא למד כקה"י אלא למד שעצם זה שהשומר מחזיק את המנה עבור שניהם מחשיבם 'אוחזין' ולכן שאל שאף שם מוצא האבדה שומר את החפץ עבור שניהם וזה מחשיב את שניהם כמחזקים בו.

5. הרי"ף כאן כתב שדין המשנה "זה אומר כולה שלי וזה אומר כולה שלי" שייך אף במקח-וממכר ומבאר הרי"ף שלא מדובר שם ששניהם אוחזים כמו במציאה, אלא רק המוכר אוחז (עיין בשיעור יד בסיבות לכך ובדעת שא"ר) ובכ"ז הרא"ש והטור מודים לרי"ף שינהג שם דין המשנה (אלא שהקשה הרא"ש מטעמים אחרים) וקשה, הרי הרא"ש והטור סברו שרק כששניהם מוחזקים בטלית אמרינן 'יחלוקו' וא"כ כיצד שניהם מוחזקים במו"מ אם המוכר אוחז? ע"כ מוכח שתפיסת המוכר נחשבת כאילו שניהם תפוסים בו, וכ"ה בב"י שם, וא"ת הכיצד? כאן לא יהיה שייך הסבר קה"י שהרי לא הפקידו יחד אצל המוכר אלא ע"כ זה ששומר שניהם ולא מניח האחד ליקח בגלל שיתכן שזה של חברו, נחשב ששניהם תפוסים בו!

ה. כיצד יש אנ"ס באחיזתם במנה שלישי

הקשיים ממנה שלישי על הבנת קוב"ש בתוספות אצלנו

הנה גם אם הצלחנו להבין שבאמת הנפקד תופס עבור שניהם ולכן 'טכנית' רואים כאילו שניהם אוחזין, עדיין יקשה לפי ההבנה הראשונה שבארנו בתוספות בשיעור ב - הבנת הקוב"ש בח"ב, לפיה לא די באחיזת שניהם לבדה אלא יש צורך שהאחיזה תברר ותוכיח שכ"א בעלים על חצי טלית, הרי כאן ברור שלא קיימת אותה הוכחה וסברא באחיזתם שמורה שלכ"א מהם שייך חצי מהמנה כפי שקיימת ב'אוחזין' שבמשנה, שהרי ידוע שהמנה שייך כולו לראובן או כולו לשמעון. ואם אין הוכחה מדוע דימתה הגמרא לאוחזין בטלית שם יש הוכחה?

ניסיון לתירוץ ודחייתו

אולי היה אפ"ל שאה"נ אין במנה שלישי אנ"ס והוכחה לבעלותם ונאמר שבאמת לדין 'יחלוקו' ל"צ שיהיה אנ"ס לבעלותם, ומה שתוספות כתבו שיש אנ"ס - אי"ז בגלל שיש צורך באנ"ס והוכחה אלא שכך היא האמת שיש שם אנ"ס.

אולם באמת א"א לתרץ כך. מלבד שבפשטות תוספות כתבו את הטעם שנצרך לפסק, הרי שבנוסף לכך לא מובן מדוע הגמרא ששואלת ממנה שלישי מדוע לא פוסקים 'יחלוקו' כבמשנה, לא מחלקת ואומרת כנ"ל, שדווקא במשנתנו אמרינן 'יחלוקו' כי יש באחיזתם אנ"ס ובאמת יש צורך באנ"ס, שכן זהו ה'אוחזין' שבמשנה.

ו. תירוץ 'קובץ-שיעורים' והקשיים שבו

תירוץ קוב"ש

קוב"ש עצמו במק"א, בדבריו לב"ב אות קנג התקשה בכך, ורואים משאלתו שבאמת הבין כיצד ניתן לראות באחיזת הנפקד את תפיסת שניהם ורק את עניין ההוכחה שבתפיסתם לא הבין.

קוב"ש הנ"ל תירץ שטיעון זה בדבר ההבדל בין מנה שלישי לבין משנתנו הוא עצמו תירוץ הגמרא שם בדף ג שבמנה שלישי לא פסקינן יחלוקו כי "התם דודאי האי מנה דחד מינייהו הוא אמרי רבנן יהא מונח עד שיבוא אליהו, הכא דאיכא למימר דתרוייהו הוא אמרי רבנן

פלגי בשבועה", דכוונת הגמרא היא שכדי לפסוק חלוקה לא די באחיזת שניהם אלא יש צורך שהאחיזה תוכיח את בעלותם וכאן הרי אין זה אמת וממילא אחיזתם לא מורה על בעלותם וזוהי כוונת תוספות בפרשם את תירוץ הגמרא שאין החלוקה יכולה להיות אמת.

ביאור עניין נוסף בתוספות על פי תירוצו

אם נבאר את כוונת תוספות בביאור תירוץ הגמרא כדבריו, נוכל להוסיף על דבריו ולומר שלזה התכוונו תוספות אצלנו בלשונם: "לכך משני", לשון שאיננה מובנת לכאורה, אולם להנ"ל כוונתם היא שהקושי הנ"ל שמתעורר לאור הסברם ב'אוחזין' שבמשנה, שלא מובן דמיון הגמרא למנה שלישי, הוא באמת סיבת הדין שם שאינו 'יחלוקו' אלא 'הא מונח'. אכן בגלל העיקרון שתוספות אמרו שיש צורך באנ"ס, הגמרא אומרת שבמנה שלישי אין דין 'יחלוקו' כי אין שם אנ"ס.

עוד נבין לפי"ז מה ראו תוספות ללכת ולבאר את תירוץ הגמרא, וכמו שהערנו לעיל שהנחוץ להסברם הוא רק שאלת הגמרא ממנה שלישי ולא תירוצה, ולהנ"ל תירוץ הגמרא הינו עצם יסודם "אוחזין שאני" לכן נחתו לבארו כדי לחזק את יסודם.

הקשיים לבאר כך

1. קוב"ש עצמו שם התקשה מה הייתה א"כ ההו"א בגמרא לדמות בין המקרים, דזה מה ששאלו תוספות.

ובכלל נוסף, הרי תוספות כאן באים ומתאמצים לבאר את סברת המקשן שדימה בין המקרים כמו שפותחים "וכן במנה שלישי וכו'" והנה לפי ההסבר הנ"ל נמצא שתוספות עצרו באמצע ניסיון הסברם ו"התייאשו" ואמרו שבאמת אה"נ המקשן לא מובן, שהרי רק הצליחו לבאר כיצד יש במנה שלישי אחיזה של שניהם, אולם הרי כאמור אין די באחיזה לבדה שאין בה 'אנן סהדי', שהרי לדידם כל הסיבה שאמרין 'יחלוקו' היא ה'אנן סהדי' ואם אין במנה שלישי אנ"ס, מדוע בכלל נכנסו תוספות להסביר את המקשן?

2. והנה אם נרצה לומר שבשאלתה מדוע במנה שלישי לא פוסקים יחלוקו עדיין לא ידעה הגמרא את טעם משנתנו שהוא עניין האנ"ס שבאחיזתם וחדשה זאת רק בתשובתה,

שאצלנו במשנה החלוקה יכולה להיות אמת כשכוונתה ב"יכולה להיות אמת" היא כדבר מקביל ל"אנן סהדי" שבדברי תוספות, הרי שיעמוד בפנינו הקושי מדוע תוספות נוקטים במושג אחר מאשר זה שבגמרא?

כמו"כ יהיה קשה לומר כך, שהרי מלבד הלשונות השונים שהערנו עליהם, הרי שגם ברור הוא שאין אלו מושגים חופפים כי "אנן סהדי" עניינו קרוב לזדאיי ואילו "חלוקה יכולה להיות אמת" זוהי רק "יכולה" אך לא וודאית, כמו שבאמת תוספות אח"כ אומרים שחלוקה במקרה בו "אפשר שפרע לו החצי" - מיקרי 'יכולה להיות אמת' אע"פ שזה רק בגדר 'אפשר' ולא ברמת 'אנן סהדי', מכאן שאין אלו מושגים חופפים.

3. עו"ק, דלפי הפשט הנ"ל, "אין החלוקה יכולה להיות אמת" איננה סיבה חדשה לומר שלמרות שהם כן נחשבים לאוחזין בכ"ז אין 'יחלוקו', אלא זו השמטת בסיס ה'אוחזין' בכלל, כך שיוצא שמעיקרא אין סיבה לומר 'יחלוקו' וקשה למה הגמרא נוקטת במושג חדש של 'חלוקה יכולה להיות אמת' לתוספות, במקום לומר פשוט שאין שם 'אוחזין' בכלל ובזה נשמט כל הדין?

4. עו"ק, אם 'אין החלוקה יכולה להיות אמת' ביאורו הוא שאין כאן 'אוחזין' כלל, מדוע לא יהיה הדין 'כדא"ג' שהוא כאמור הדין הבסיסי בספקות לשיטתם, אלא דין חדש של 'יהא מונח'?

את השאלה האחרונה מתרץ בתוספות הרא"ש שמכיוון שבכדא"ג אם תפס לא מפקינן מיניה (זו לפחות שיטת תוספות בב"ב), כאן ששניהם אוחזים בפועל, ל"א 'כדא"ג' להפקיע מיד אחד המוחזקים - כיון שתפס, ועיין מה שנבאר בריב"א בע"ה בשיעור ז בזה. אך ק"ק דתוספות לא הזכירו כלל סברא זו שאחיזה מונעת מלומר 'כדא"ג'.

עוד בתירוץ שאלה זו י"ל דהנה בספר 'חידושי הגר"ח החדש' עמוד שסב (ובסגנון אחר בסימן רס במהדורה הישנה) הגר"ח שואל: "וקשה מאי מקשה ממתניתין לרבי יוסי, הא במתניתין ליכא דין השבה וא"כ שפיר אמרינן דחולקין, אבל בדינא דר' יוסי הרי צריך הנפקד לקיים דין השבה לכל אחד ואחד כמו בגזילה, וא"כ אי אמרת דחולקין לא מתקיים שפיר דין השבה, א"כ ליכא תקנה אחרת אלא אי אמרינן יהא מונח".

היינו, הגמרא בדף לז ע"ב, לגבי 'גזל ואינו יודע ממי גזל מניח ביניהם ומסתלק' הקשתה מדין "ספק הינוח לא יטול" שיש חובת השבה שאינה מתקיימת בזה שהניח ביניהם, וא"כ גם כאן, הנפקד שיש עליו חובת השבה אינו מקיימה בכך שמחלק את המנה וכיצד חשבה הגמרא ששייך דין 'יחלוקו'.

לפיו נבין (ובמהדורה הישנה סימן רס כתב זאת הגר"ח בפירושו) מדוע לא אמרינן בשנים שהפקידו 'כל דאלים גבר', דשומר אינו יכול להיפטר מחובת השבת הפיקדון ב'כדא"ג', שהרי השומר התחייב בהשבה לבעלים ואילו כדא"ג הרי זה סילוק של בי"ד וזה אינו מספיק לשומר שיש לו חיוב להשיב לבעלים (כמו בדף לז בגזל מחמישה ואינו יודע ממי) ולכן נפסק שיניח.

אלא שיש לבאר לפי"ז מה ששאל הגר"ח מדוע פסק 'יחלוקו', ששאלה הגמרא מדוע לא ינהג במנה שלישי, היה שייך מצד דיני השבת שומר, והרי הוא לא משיב בזה לבעלים.

מתרץ הגר"ח: "דהתם מיירי שהפקידו בכרך אחד, והיינו שאין תובעים מן הנפקד אלא מחלוקתם היא ביניהם כדאיתא בראשונים, וממילא התם נמי ליכא דין השבה על כל אחד ואחד שהרי יכולים גם להחזיר בכרך אחד באופן שהפקידו" וכיו"ב כתב בחידושי הגר"ח על הש"ס במהדורה הישנה סימן הנ"ל.

והנה, לולא תירוץ הגר"ח היה ניתן לתרץ אחרת, דכיוון שנפסק 'יחלוקו' א"כ נפסק ששניהם הבעלים ונמצא שמשיב לבעלים, דהדין קבע את הבעלות, אך לעומ"ז אם נפסק 'כדא"ג', אם זה סילוק, לא יתקיים בזה דין השבה של השומר.

5. תוספות בהמשך שאלו מדוע לא נאמר גם במנה שלישי שהחלוקה יכולה להיות אמת דשמא הקנה לו החצי ותירצו שבמנה אין דרך שיקנה לו החצי, והנה מדויק בהם שאם כן היה הדרך להקנות לשני אף לאחר שהוא ביד אחר, היה כאן באמת דין חלוקה.

והנה, אם נלמד כמו קוב"ש שהסברא של 'אין החלוקה יכולה להיות אמת' פירושה שאין 'אנן סהדי', לא מובן כיצד אם הדרך להקנות לשני החצי לאחר שזה ביד הנפקד יוצר 'אנן סהדי', הרי כאן שהנפקד תופס בחזקת שניהם תפיסתו היא חזקה של קודם שעת ההקנאה, שהרי הוא הקנה אחרי שבא ליד הנפקד וא"כ לא מובן כיצד תועיל ההקנאה לעניין עצם המוחזקות, היינו שהמוחזקות תהיה ראייה שזה של שניהם, הרי ראייה זו

התחדשה אחרי זמן המוחזקות, והאחיזה התחילה ללא אנ"ס ומה משנה שאח"כ התחדשה אפשרות? סוף סוף איך ייבנה אנ"ס על אותה התפיסה?

6. תוספות המשיכו לקמן וכתבו: "אבל בארבא, אע"ג דאפשר שהיא של שניהם כיון דאין מוחזקין בו הוי דינא כל דאלים גבר" ויש לדקדק שלפי הסבר קוב"ש לשון תוספות קשה שהרי העניין של "אפשר שהיא של שניהם" לפיו לא נוגע לדין ולפסק החלוקה אלא נוגע לשורש, למוחזקות, שאם החלוקה ל"י להיות אמת לא נחזיק את שניהם למוחזקים וכמו במנה שלישי, ואילו תוספות נדרשים לשאלה למה אין דין חלוקה כאשר החלוקה יכולה להיות אמת, ויותר מכך - מהי מעלת "יכולה להיות אמת" כאשר כלל אינם מוחזקים, אם כל היכולה להיות אמת' היא גדר במוחזקות? מבואר כאן שיש ל"יכולה להיות אמת' מעלה גם ללא מוחזקים.

7. עו"ק לפי הסבר קוב"ש, מדוע תוספות בכלל נכנסו לעניין דין החלוקה של סומכוס וביארו שלגביו ל"צ להיות חלוקה יכולה להיות אמת? אם נבין שלא כקוב"ש אלא שיש דין חדש שצריך חלוקה יכולה להיות אמת וזה דין בחלוקה, יובנו דבריהם, אולם לפי קוב"ש אין זה דין בחלוקה אלא הגדרה באחיזה וא"כ אין זה קשור כלל לסומכוס!

ז. ביאור עניין האנ"ס במנה שלישי

ביאור העניין

אם נבאר כאותה שיטה שאכן מדובר שהפקידו בכרך אחד, הרי שברגע ההפקדה שניהם היו מוחזקים במנה השלישי ואם באותו הרגע שהחבילה כולה נמצאת בידי שניהם היו מתחילים להתווכח של מי המנה ולמי המאתיים היה הדין כמו בטלית, שהרי אז היו שניהם מוחזקים מוחזקות עם אנ"ס. נמצא שאנו דנים את אחיזתם כאחיזה שיש בה אנ"ס, לא בגלל המצב עכשיו שהחבילה אצל הנפקד, אלא בגלל המצב שהיה בזמן ההפקדה האחת ואז היו אוחזין.

דיוק קל לסייע לזה ניתן להביא מלשון תוספות בב"ב דף לד ע"ב שם כתבו בלשון שונה: "והא דמדמי ליה התם טלית לשאר [יהא מונח עד שיבא אליהו] אע"ג דבשאר דהתם אין

שום אחד מוחזק צ"ל דשאר נמי חשיב להו כאילו שניהם מוחזקים בו כיון דמכח שניהם נפקד", משמע מלשונם שם 'מכח שניהם נפקד', שנחשבים שניהם תפוסים בו מצד שהקבלה הייתה מכוח שניהם ולא מצד שמחזיק בו בשביל שניהם.

קושי בביאור

אולם לשון תוספות אצלנו היא: "הנפקד תופס בחזקת שניהם", ולפי הסבר זה יהיה קשה מדוע תוספות צ"ל שהנפקד תופס בחזקת שניהם, הרי בתפיסת הנפקד באמת אין משום אנ"ס ולכן אנו מתבוננים על אחיזתם ברגע ההפקדה, אז היו ממש שניהם אוחזים, וא"כ נמצא שאין צורך כלל לראות את תפיסת הנפקד כאילו היא אחיזתם!

יישוב הקושי

כבר הזכרנו בשיעור הקודם את שיטת תוספות בב"ב דף לג ע"ב לפיה חזקת 'מה שתח"י של אדם הרי זה שלו' היא רק אם כעת תופס ולא די בכך שבעבר היה אצלו וא"כ לפי"ז נבין שאף שאת האנ"ס אנו דנים מצד שבשעה שמסרו לשומר שניהם החזיקו, אולם הרי כעת כבר אינם תופסים. לזה אמרו תוספות שכעת השומר תופס בחזקת שניהם. ללא שכעת שניהם תופסים לא נדון אנ"ס, האנ"ס באמת נבנה מכוח העבר, כיוון שכשהפקידו הייתה אחיזתם עם אנ"ס הרי שהוא שומר לאותה האחיזה שהייתה אחיזה עם אנ"ס וממשיך אותה.

אולי זה יבאר את לשונם שכתבו שחשיב ש"הם עצמם מוחזקים בו", למה לא די לכתוב שחשיב שהם מוחזקים בו? מהו "עצמם"? להנ"ל, "עצמם" היינו לעומת השומר, השומר ממשיך אחיזה מזמן שבו לא הייתה בידיו אלא דווקא בידיהם, הם עצמם.

קושי נוסף

עדיין קשה, דנמצא שהעיקר חסר מן הספר. הרי תוספות לא הביאו כלל את הגמרא בדף לז שמעמידה שהפקידו בכרך אחד וזה הרי העיקר ולעומ"ז תוספות טיפלו רק בעניין הצדדי מצד שיטתם בב"ב לג.

ח. הסבר אחר למהלך הגמרא במנה שלישי

עוד נראה לבאר באופן אחר, שבאמת אע"פ שאין החלוקה יכולה להיות אמת בכ"ז יש כאן 'אנן סהדי' וראיה שמחשיבה כ"א מהם כמוחזק בחצי. אנו רואים את החמישים מתוך המנה כמוחזקים ע"י ראובן ואת החמישים האחרים כמוחזקים ע"י שמעון, אלא שאעפ"כ ישנה **סיבה חדשה** לכך שלא פוסקים 'יחלוקו' והיא, שאין החלוקה יכולה להיות אמת.

דהנה תפיסת הנפקד היא עבור שניהם ותפיסת ראובן בחמישים מורה לנו ויוצרת אנ"ס שמה שתח"י שייך לו וזה **כשלעצמו** יכול להיות נכון, אולם כשנעבור לחמישים האחרים שתפוסים ע"י שמעון ונאמר שגם תפיסתו יכולה להיות אמת ומורה על כך שהם שלו, הרי שיש לנו בעיה כי **במבט כולל** על כל המנה לא יתכן שחמישים שייכים לראובן וחמישים לשמעון שהרי רק אחד מהם הפקיד מנה, אלא מדוע יש לדון על שניהם יחד ומה הקשר בין התפיסות? לכן סבר המקשן שבאמת גם שם יש אנ"ס.

זו כוונת תוספות בפירוש תירוץ הגמרא שאין **החלוקה** יכולה להיות אמת, ר"ל דווקא **החלוקה**, היינו הפסק הסופי שחצי לזה וחצי לזה הוא לא אמת, ובי"ד פוסק פסק אחד לשניהם, אולם כל תפיסה בפנ"ע יש בה 'אנן סהדי' וכתוב בגמרא פעמיים 'אנן סהדי' מאי דתפיס, ר"ל שעל כל **תפיסה בפנ"ע** באמת יש 'אנן סהדי' (אמנם תוספות ציטטו רק פעם אחת את ה'אנן סהדי' ולפי"ז צ"ל שקיצרו).

טעם תירוץ הגמרא שכאשר אין **החלוקה** יכולה להיות אמת לא פוסקים 'יחלוקו' מבואר בריטב"א והוא שבי"ד לא פוסקים פסק שיש בו עוולה. היינו, ל"כ בגמרא שלא קיימת מלכתחילה הסיבה לחלוק שהיא ה'אוחזין', כפי שלמד קוב"ש, אלא זו **סיבה חדשה** למה לא לפסוק חלוקה, אולם הנחת המקשן שמנה שלישי דומה לטלית כי יש כאן אנ"ס בתפיסתם נשאר אמת גם למסקנה.

לפי"ז מובן ג"כ מדוע אם אין דין חלוקה במנה שלישי לא נעמיד את הספק על עיקר דינו לומר 'כדא"ג', דלהנ"ל, מכיוון שזה שאינה יכולה להיות אמת רק אומר שא"א **לעשות** חלוקה אבל לא מפקיע את עצם המחייב, כי סיבה לחלוקה באמת יש, אינו פועל שחשבינן כאילו אין כאן מוחזקות כלל, באמת נשארה המוחזקות שמחייבת חלוקה אלא רק שבפועל א"א לחלוק מכוח סברת הריטב"א הנ"ל וזה מועיל שלא נאמר עכ"פ כדא"ג, כי המוחזקות מחייבת שיהיה לכ"א חלק בו.

עד כאן ביארנו את דבריהם לפי ההבנה הראשונה שדנו בה בשיעור ב בדברי תוספות, זו של קוב"ש בח"ב וראינו עד כמה היא קשה גם בבואנו לעניין מנה שלישי, כעת נפנה ללמוד את דבריהם בהתאם להבנות האחרות שלמדנו בתירוצם ותחילה לפי ההבנה השנייה שדנו בה לעיל והיא של קוב"ש בב"ב.

ט. ביאור העניין לאור הבנת קוב"ש השנייה

ראינו בשיעור ב שכל הקשיים ללמוד כהבנת קוב"ש הנ"ל מלמדים שההבנה ב'אנן סהדי' איננה שיש לנו ראייה, אלא זו הלכה במוחזקות כהסבר הקוב"ש בב"ב סימן קנג ודלא כדבריו בח"ב.

לפי"ז יש להבין מדוע הגמרא דימתה את מנה שלישי למשנתנו והרי אף אם נמצא בו את שניהם אוחזים במנה, אין באחזיה זו הוכחה לכך שהוא של שניהם, והנה להנ"ל אין הדבר קשה שכן אמנם כאן אין הוכחה בתפיסה אך גם אין צורך בה, דאם זה הדין שבדבר שאדם תפוס בו לא מסתפקים שמא איננו שלו הרי שאף במנה שלישי, כיוון שהנפקד מוחזק בו עבור שניהם יש דין להחזיקו כאילו שייך לשניהם ובאמת כך קוב"ש בב"ב מבאר.

אלא שכשאינן החלוקה יכולה להיות אמת לא דנים חלוקה זו, כסברת הריטב"א, וא"כ אם הייתה הדרך להקנות אף כשהוא ביד אחר היה אפשר לעשות חלוקה.

אמנם לכאורה עדיין קשה גם לפי דרכו זו, דאף אם חזקה זו היא דין, אולם כיצד במנה שלישי יש דין להחזיק את המנה בחזקת שניהם כאשר ידוע בוודאות שזהו דין שקר שהרי ידוע שהמנה שייך רק לאחד מהם?

גם אם נאמר את שתירץ קוב"ש שזוהי בדיוק תשובת הגמרא ש'הכא האי מנה דחד מינייהו הוא' ולכן באמת לא יהיה דין יחלוקו, ואילו ההו"א הייתה דהואיל וזו חלות דין היא תהיה גם במנה שלישי, לכאורה לא די בזה, שהרי אף בתור הו"א איך אפשר להחזיק את המנה השלישי כשייך לשניהם כאשר ברור הדבר שהוא שייך רק לאחד מהם? והרי תוספות טרחו להסביר מה המקשן למד וא"כ למעשה מה הסבירו?

ומה שהוסיף שם שאמרינן חזקות גם בתרתי דסתרי כמו בשני שבילין או בשתי כיתי עדים לרב הונא, כך גם כאן הוא דין וודאי לכ"א מהם אף דהוי תרתי דסתרי, יש להשיב

על דבריו ולחלק, דשם בשני שבילין הנידון הינו על האדם אם נטמא ולגבי כל אדם הוא נידון בפנ"ע אף שבסה"כ יש סתירה, אולם כאן הנידון הוא המנה. לכן ננסה להבין באופן שונה את דברי תוספות על מנה שלישי, עפ"י שלוש הדרכים הנוספות בהם למדנו את דבריהם.

י. יישוב הקשיים בתוספות לפי הבנתם כמהר"ם

לפי הבנת המהר"ם תירוץ תוספות היה כדברי ר"ת והרא"ש שהאחיזה אינה סיבה ישירה לפסק חלוקה אלא סיבה למנוע פסק כדא"ג. לפי"ז התקשינו במשמעות שאלת תוספות על דימוי הגמרא בין מנה שלישי למשנה.

בשיעור הקודם בלמדנו את שיטת ר"ת הארכנו מאד בביאור עניין השאלה ממנה שלישי לשיטתו וא"כ נבאר בתוספות כדרך שביארנו שם בר"ת במספר אופנים ואין סיבה לכפול הדברים והלומד ייקח משם.

יא. יישוב הקשיים בתוספות לפי הסברנו הנוסף בהם

ראינו שבעצם י"ל בתוספות שתי קומות: הקומה הראשונה נבנית ישירות מעצם חזקתם והיא מורה ששניהם בעלים על הטלית כי לכ"א מהם יש 'חזקה מה שתח"י', שזה ה"אנן סהדי", אלא שלא מורה על כמה כ"א בעלים ואילו הקומה השנייה כבר איננה מכוח החזקה אלא דין פשרה שלנו לחלק בין שני הבעלים חצי חצי.

א"כ, גם במנה שלישי יש חזקה עם 'אנן סהדי' שאומרת להחזיק כ"א מהם כבעלים, ואז יש קומה שנייה לדון כאילו לכ"א יש חצי ומכיוון שלא החזקה היא זו שאומרת שלכ"א יש חצי, סברו תוספות ששייך לומר חלוקה גם כשאנו יודעים שהדין לא נכון. מכיוון שלכ"א מצ"ע יש חזקה שהוא בעלים ללא קשר לשני, ניתן לדונה כמו בשני שבילין, וכעת החזקה שהכריעה ששניהם בעלים היא מחייבת אותנו לדון את הקומה השנייה של ה'כאילו' לכ"א יש חצי, אף שבוודאי אינו נכון.

א"כ אין לחפש את ה'אנן סהדי' בנוגע להכרעה של חצי-חצי כפי שעשה קוב"ש, זה באמת לא קיים במנה שלישי, ואף בטלית לא היה כפי שהתבאר, אלא האנ"ס נוגע רק לקומה הראשונה לפיה דנים כ"א מהם כבעלים.

הרווח בפשט זה על פני מה שהתקשינו לפי קוב"ש, הוא, שלפי דרכו החזקה עצמה הכריעה שלכ"א יש חצי, ואת זה לא ניתן לעשות במנה שלישי, לא מיבעי אם החזקה מבררת מציאות, אלא אף אם הינה רק דין, סוף סוף אם היא מכריעה על המנה שחציו לזה וחציו לזה - זו הכרעה לגבי המנה הנסתרת מיניה וביה ואינו כ'שני שבילין' שם זו הכרעה נפרדת על כל אדם. לפי דרכנו, החזקה מתייחסת רק לקומה הראשונה ומתייחסת לכ"א מהם בנפרד ואז זה באמת כ'שני שבילין'.

הגמרא תירצה שבמנה שלישי אין החלוקה יכולה להיות אמת, ר"ל שאע"פ שאמנם שניהם יחד מוחזקים בו, כמו בשנים אוחזים, כל זה רק שלב ראשון. אחרי האחיזה העושה שנראה את שניהם כבעלים - מגיע הרי דין החלוקה ביניהם ומחדשת הגמרא שדין החלוקה נעשה רק כאשר הוא יכול להיות אמת.

לפי"ז נבין מדוע לא נאמר שבגלל שלא ניתן לפסוק 'יחלוקו' נחזור לדין 'כדא"ג', שהרי סו"ס שניהם כן מוחזקים לבעלים בניגוד לארבא, לכן הדין יהיה 'יהא מונח' כי אין מה לעשות.

יב. יישוב הקשיים בתוספות לפי הסברנו האחרון בהם

במנה שלישי באמת אין אנ"ס וגם ל"צ אותו, היסוד לדין 'יחלוקו' הוא ששניהם מוחזקים דינית בטלית וזה אומר שכ"א מוחזק בחצי, אלא שתוספות השתמשו בעניין האנ"ס כדי לבאר כיצד בטלית יתכן ששניים מוחזקים שהרי באופן מציאותי א"א לראות שניים כמוחזקים, וביארו כיוון שיש לכ"א אנ"ס של חזקה (כאשר אוחו לבדו) זה קושר אותו באופן דיני לטלית, גם כעת כששניים אוחזין, וממילא שניהם כעת מוחזקים דינית, א"כ בשומר על מנה שלישי ל"צ כלל להגיע לאנ"ס שהרי זה ציור טוב של שניים שמוחזקים מציאותית כי השומר תופס עבור שניהם כאחד, והרי אצל השומר אין סתירה בין המוחזקויות, המוחזקות תהיה לעניין שאף אחד לא יכול להוציא, כל מוחזקות השומר היא כי יד שומר כיד בעלים וזה מתקיים כלפי שניהם.

יג. מה ראו תוספות לבאר את תירוץ הגמרא

קשה צורך תוספות להמשיך ולבאר את תירוץ הגמרא

תוספות ממשיכים ומבארים את תירוץ הגמרא: "לכך משני דהתם ודאי דחד מינייהו הוא

ואין החלוקה יכולה להיות אמת ולכך יהא מונח אבל טלית דאיכא למימר דתרוייהו הוא - יחלוקו"

לכאורה לא מובן מה ראו תוספות כאן ללכת ולבאר מה תירצה הגמרא על שאלתה ממנה שלישי, הרי נושא תוספות כאן היה מה סיבת פסק החלוקה וזאת כבר ביארו, שאלתם ממנה שלישי עדיין קשורה לנידון אך לא תשובת הגמרא.

קושי נוסף. ביאור תוספות לתירוץ הגמרא שהוא 'אין חלוקה יכולה להיות אמת', הוביל אותם לקושיה משניים אוחזין בשטר ושוב נשאל וכי כאן המקום לבאר את שניים אוחזין בשטר ביחס לתירוץ בדף ג? וכי פה ראינו שצריך חלוקה יכולה להיות אמת!?

רש"י בפשטות לומד את דף ג שלא כתוספות

כבר הערנו בעבר שכל הראשונים לא העמידו דבריהם לבאר מה עניינו של דין 'יחלוקו' אלא רק בגלל השאלה מארבא, שהרי את דין 'יחלוקו' לעצמו ניתן להבין כפשרה. א"כ, את תירוץ הגמרא לגבי מנה שלישי: "התם דודאי האי מנה דחד מינייהו הוא אמרי רבנן יהא מונח עד שיבוא אליהו, הכא דאיכא למימר דתרוייהו הוא אמרי רבנן פלגי בשבועה", היה ניתן לבאר בפשטות שלא כתוספות כאן שפירושהו מצד 'אין חלוקה יכולה להיות אמת' (שזה אינו לשון הגמרא כלל), אלא לומר ש'יחלוקו' באמת עניינו כדין פשרה כמו בשני שטרות בב"ב ולכן הגמרא שואלת מדוע במנה שלישי לא נעשה אותו דין פשרה ותירצה הגמרא שלא עושים פשרה עם רמאי, רק כשיש לפנינו שני בעלי דינים שבאמת שייכים לעניין ויש ספק ביניהם אנו עושים פשרה ואילו במנה שלישי ברור לנו שאחד רמאי שמנצל את המצב המסופק לומר שזה שלו, אף שאיננו יודעים מיהו הוא עבורנו אינו צד בכלל כדי לעשות איתו פשרה, אולם בטלית יתכן שהגביהו יחד וזה אומר שבאמת יש לפנינו שני צדדים ורק אז עושים פשרה.

זה לכאורה מה רש"י אומר בדף ב ע"א לגבי כ"א אומר אני ארגתיה, שלא אומרים יחלוקו כי יש ודאי רמאי. מהיכן רש"י הוציא זאת? הרי רבנן לא קנסו ברמאי אלא רק ר' יוסי! להנ"ל כך רש"י למד את תירוץ הגמרא במנה שלישי **אליבא דרבנן** (עיי' באורך בשיעור כב שדנו בכל נושא זה) וא"כ אין גמרא שאומרת שצריך 'חלוקה יכולה להיות אמת' אלא שכשאחד וודאי רמאי הוא לא צד, אף שאינך יודע מיהו, ולכן יהא מונח.

לפי"ז יתורץ מה ששואלים הראשונים על רש"י מפסיקת יחלוקו ב'שניים אדוקים בשטר' והרי שם ודאי אחד רמאי! להנ"ל ל"ק כי אי"ז הלכה שבודאי רמאי ל"א יחלוקו אלא

העניין הוא שבוודאי רמאי אין שני צדדים, אך במלוה ולווה וודאי יש שני צדדים, גם אם אחד רמאי זה לא כמו אחד שסתם 'נדחף' ואומר שזה שלו, ובשני צדדים אומרים יחלוקו כמו במשנה שגם שם איננו בטוחים שהגביהו יחד וזה סיכוי רחוק, אך כיון שיש צד כזה זה אומר שיש לנו שני צדדים. בארגתיה, אחד סתם מנצל את המצב אך מלווה ולווה הם שני צדדים מעצם מציאותם.

תוספות שינו הבהנה בדף ג לאור תירוצם

א"כ בגמרא בדף ג היה אפשר ללמוד בפשטות לא כתוספות, והנה כשהם שאלו מ"ש טלית מארבא הם הבינו שיחלוקו זה דין פשרה ואז כאמור הגמרא בדף ג מתפרשת כפשוטה כנ"ל ששואלת למה במנה שלישי לא נעשה יחלוקו כפשרה הרי לפשרה ל"צ אוחזין וגם תירוץ הגמרא ברור כנ"ל כי אין שני צדדים ואז ממילא אין מקום לתמוה למה בשטר כן יהיה יחלוקו, שהרי הם שני צדדים והכול ברור ופשוט וכך למד רש"י.

אולם אחרי תירוץ תוספות נמצא שהחלוקה אינה קשורה לחלוקת פשרה כשני שטרות היוצאים ביום אחד, אלא הכרעת הספק היא מכוח המוחזקות ורק אז קשה לתוספות למה במנה שלישי רצתה הגמרא שיהיה יחלוקו ותירצו שהם באמת מוחזקים וכעת אם למדו ששניהם מוחזקים הרי שתירוץ הגמרא מפסיק להיות מובן, דאף שיש וודאי רמאי אולם יש הלכות הכרעת ספק והייתה סיבה חיובית מכוח המוחזקות לתת לכ"א חצי, ולכן הוצרכו להמשיך ולחדש שגם חלוקה זו לכ"א על חצי שאוחז בו היא רק כשיכולה להיות אמת, וכשלא, בי"ד מסתלק.

רק מכוח פשט תוספות במשנה הוצרכו לומר פשט חדש בתירוץ בדף ג וכעת ממילא מתעוררת השאלה משטר, אך לולא שהסבירו את המשנה אלא למדו שזה מדין פשרה אז הכול מובן. תירוצם חייב אותם ללמוד מחדש את דף ג. (לפי"ז נאמר שרש"י שכן למד את תירוץ הגמרא אחרת ושזה היה מקורו לגבי 'אני ארגתיה', יחלוק על תוספות בביאור המשנה וזה יהיה כהבנת נח"ד ברש"י שעסקנו בו בשיעור א לפיה רש"י אינו כתוספות ולא כמו שנטינו להסיק כהגה"מ בו ששיטת רש"י כתוספות שיש צורך באוחזין).

יד. הערה בדבר 'חלוקה יכולה להיות אמת'

תוספות אמרו שרק כאשר החלוקה יכולה להיות אמת פוסקים חלוקה ולכאורה יל"ע

בחלק האמצעי במשנה שזה אומר כולה שלי וזה אומר חציה שלי, כיצד חלוקה כזו שזה מקבל ג רבעים וזה רבע, יכולה להיות אמת, אם תרווייהו בהדי הדדי הגביהו?

'בית הלוי' מתרץ שישנו ציור שבזמן ההגבהה ידו של אחד הגיעה לשלושה חלקים של הטלית ויד השני לרבע ואז חלוקה זו יכולה להיות אמת.

אולם תירוצו זה יהיה תלוי בשאלה האם מהני חלוקה יכולה להיות אמת שלא לפי טענותיהם שלכאורה חלקו בזה תוספות ורש"י בעניין 'אני ארגתיה', עיין בר"ן שם והרחבנו בזה בשיעור כב.

מ"מ, לכאורה יש לפקפק בעצם השאלה שהרי כבר ביארנו בשיעור ב שהפסק במציעתא של המשנה שווה לגמרי לפסק ברישא, כפי שראינו ברש"י על המשנה וכך עלה מהגמרא בדף ח, זוהי חלוקה של חצי-חצי כברישא אלא שבי"ד באים לפסוק 'חלוקו' רק על הדבר שבאים לדון עליו, אך את החצי השני נוטל מחמת הודאת השני עליו וכפי שביאר זאת תוספות הרא"ש שהבאנו והוסיף שעליו למעשה ל"צ אפילו שבועה שהרי אינו מקבלו מדין המשנה של יחלוקו בשבועה אלא שנוסח השבועה הוא על ג חלקים כדי שלא תהיה רמאות שיתכוון לרבע שההוא מודה לו, ואם הפסק בסיפא הוא ממש כברישא, א"כ החלוקה וודאי יכולה להיות אמת דאימר תרווייהו בהדי הדדי הגביהו **כשהכוונה על החצי שדנים עליו** ואילו לגבי החצי השני אותו נוטל מטעם הודאת בע"ד - אין דין של 'יכול להיות אמת' אלא רק לגבי פסק ה'חלוקו'.

באמת תוספות הרא"ש בע"ב לגבי בן ננס חיפש ציור של 'חלוקה יכולה להיות אמת' ואף כתב ציור אחד כ'בית הלוי' אולם מדויק בדבריו שכלל לא התקשה על עצם דין המציעתא במשנה שכביכול אין חלוקה יכולה להיות אמת, לכן נראה שבאמת לא ראה זאת קשה כנ"ל ובייחוד שהוא זה שביאר את העניין שדין המציעתא הוא כדין הרישא.